

[Anne Grete Holmsgård]

Jeg vil også godt pege på én ting til, nemlig at det kommer til at ramme lejerne. Af de bilag, vi har fået – hvoraf nogle er blevet optrykt som bilag til betænkningen – fremgår det helt klart, at et af de steder, hvor familierne bliver ramt, er på boligsikringen. I øjeblikket ved vi alle sammen, at situationen er meget hård for folk, der er lejere, hvad enten de er lejere i det almennyttige byggeri, eller de er lejere i det privatejede byggeri, som står over for en modernisering eller en sanering. Hvordan i alverden skal de mennesker klare at få beskåret deres boligsikring?

Inge Fischer Møller (S):

Jeg har ingen bemærkninger i relation til det, fru Anne Grete Holmsgård er kommet med nu, men jeg har lovet ordførerne for samtlige andre partier at meddele, at når der ikke bliver sagt noget her i dag fra de enkelte ordføreres side, hænger det ikke sammen med manglende interesse for lovforslaget – hvad enten man er for eller imod – men man er blevet enige om at tage den principielle debat omkring lovforslagene på fredag, da der ikke er fremsat nogen ændringsforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om socialindkomst. (Medregning af arbejdsgiveradministrerede pensionsbidrag og udeladelse af fradrag for visse afskrivninger m.v.). (Lovforslag nr. L 92).

§§ 1 og 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om bør-

netilskud og andre familieydelse og om ændring af lov om inddrivelse af underholdsbidrag. (Socialindkomst og betingelserne for forskudsvis udbetaling af børnebidrag m.v.). (Lovforslag nr. L 93).

§§ 1–3

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om den sociale ankestyrelse, bistandsloven m.v. (Begrænsning af klageadgangen).
(Lovforslag nr. L 121. Fremsat 20/1 81).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 7 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

7) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om styrelse af sociale og visse sundhedsmæssige anliggender. (Nævnenes sammensætning og funktionsperiode m.v.).
(Lovforslag nr. L 122. Fremsat 20/1 81).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Taanquist (S):

Som der står i bemærkningerne til lovforslag nr. L 122, må man sige, at loven har virket tilfredsstillende, men de erfaringer, der er gjort siden da, har vist, at det var ønskeligt at ændre loven på visse områder. Det skyldes ikke mindst, at der nu er kommet en ny mulighed ind i billedet, idet et stort flertal her i folketinget jo har udtalt, at man ønsker at

[Taanquist]

bevare statsamterne og dermed amtmanden. Det vil derfor være naturligt, at man tillægger amtmanden formandskabet for de sociale amtsankenævne. Det kan også være gavnligt for statsamterne at få tilført denne opgave, idet deres opgaver for 85 pct.s vedkommende i forvejen består af ægteskabssager. Det vil være nyttigt, at de to sagsområder, som jo dog ligner hinanden en hel del, bliver flyttet samme sted hen.

Der er ikke i lovforslaget foreslået, at sekretariatsfunktionerne skal følge med over til statsamterne. Jeg mener, det er noget, vi kan tage stilling til under udvalgsbehandlingen. Der er meget, der tyder på, at det ville være det mest hensigtsmæssige at flytte disse funktioner over til statsamterne. Men det vil alligevel nok ikke kunne ske samtidig med lovens ikrafttræden.

Når jeg indledningsvis omtalte, at det var ønskeligt at gøre statsamtmanden til formand for amtsankenævnet, skyldes det, at den konstruktion, der i sin tid blev lavet, med et statsligt nævn i amtskommunal regie, har givet anledning til kritik, f. eks. af, at nævnet og dets formand ikke havde den fornødne indflydelse på sekretariatets bemanding og funktion. Som nævnt i administrationsdepartementets rapport er der påpeget en temmelig stor uensartethed i de enkelte amtsankenævns afgørelser – en uensartethed, der ikke bare kan tilskrives de geografiske forskelle. Der er også i mange tilfælde opstået uacceptable ventetider. Det forudsætter vi nu at man kan rette op med de foreslåede ændringer. Med disse ændringer får vi også en konstruktion af amtsankenævnene, der ligner den, vi i forvejen kender fra tilsynsrådene. Denne konstruktion har igennem de sidste 10 år vist sig at virke ganske tilfredsstillende.

I lovforslag nr. L 121 er der to væsentlige ændringer, nemlig for det første, at der i almindelighed i fremtiden kun skal være én klageinstans i sociale sager, og for det andet, at ankemulighederne bortfalder i visse tilfælde.

Med hensyn til det første finder vi det ubetænkeligt at nedskære ankeadgangen, fordi det har vist sig, at den sociale ankestyrelse alligevel i stor udstrækning stadfæster de afgørelser, der én gang er foretaget. Man skal lægge mærke til, at der dog stadig væk bibeholdes en mulighed for at indbringe principielle spørgsmål for den sociale ankestyrelse.

Med hensyn til de områder, hvor ankemulighederne efter forslaget helt bortfalder, må vi være enige med socialministeren i, at erfaringerne viser, at der er visse sager, der kræver så stort et lokalkendskab, at en ankeinstans alligevel ikke ville have noget grundlag for at omgøre afgørelserne.

Jeg kan anbefale begge lovforslagene.

Henrik Toft (V):

Venstre kan være enig med socialministeren i det hensigtsmæssige i en afvikling af sagspukkelen hos den sociale ankestyrelse. Vi har også stor forståelse for, at socialministeren er nødt til efter ny lovgivning, hvis navn er almindeligt kendt, at begrænse adgangen til indbringelse af sager for ankestyrelsen. Men dette problem havde venstre nu haft viljen til at hjælpe ministeren med på anden måde.

Når vi nu skal tage stilling til disse to lovforslag, er der forskellige ting, som ikke gør en konkret stillingtagen her ved førstebehandling positiv.

For det første ville det have været rart som bilag at have haft den i bemærkningerne omtalte rapport fra administrationsdepartementet om uensartethed i behandlingen i amterne. Her er man da vist ude i et både-for-og-imod. Den lokale ensartethed i skønsmæssige afgørelser skal nu sikres ved, at statsamtmanden skal være formand for amtsankenævnet. Var det ikke den samme, som efter indenrigsministerens redegørelse til folketinget den 7. maj 1980 – sp. 8773–8796 – ikke skulle have flere beføjelser? Skulle han for øvrigt ikke også – m/k – have et andet navn? Med venstres forhåbentlig kendte indstilling til stats- og amtsadministrationen må vi klart være imod den del af forslaget. Hvor mange steder er for resten amtmændene i dag ikke formænd?

For det andet skal man nu efter lovforslag nr. L 122, § 1, nr. 1, henlægge tilsynet med amtskommunernes socialcentre til henholdsvis socialstyrelsen og sikringsstyrelsen. Efter venstres opfattelse er det forkert at gå centraliseringens vej i mange af de sager, hvori der forekommer skøn. Derfor vil vi gerne bore lidt i dette spørgsmål. Der vil da sikkert blive behov for en hel del principielle afgørelser forårsaget af ny lovgivning. Derfor har venstre et helt andet bud på initiativer end dem,

[Henrik Toft]

socialministeren her har fremsat, nemlig forenkling af lovgivningen. Hvor er socialchefernes indstilling blevet af i det forslag, som for nærværende fremsættes på det sociale område? Deres indstilling om forenklinger ville nok være værd at tage op. Lad os gennem en forenkling og en for borgerne forståelig lovgivning begrænse klageantallet. Det er venstres bud på en begrænsning af ankestyrelsens sagspukkel – og det er da det, der er formålet, ikke?

Agnete Laustsen (KF):

Afgørelser i sociale sager er meget ofte ømtålige og af stor personlig og økonomisk betydning for de implicerede. Det er derfor vigtigt, at man kan have tillid til, at de trufne afgørelser er korrekte, og at der er mulighed for at klage til højere instans, hvis man finder afgørelserne forkerte eller urimelige.

I denne forbindelse er det også væsentligt, at klager behandles hurtigt. Få sociale sager tåler opsættelse i månedsvis. Vi kan derfor fra konservativ side være tilfredse med, at socialministeren ved den her foreslåede ændring af ankereglerne vil prøve at forenkle ekspeditionen og i første række nedskære antallet af de sager, som forelægges den sociale ankestyrelse, som i dag er øverste ankeinstans.

Retssager er som bekendt kun genstand for behandling i to instanser, og kun i særlige, principielle tilfælde gives der tredjeinstansbevilling. Jeg finder derfor, det er rimeligt og naturligt, at man indfører samme system inden for socialvæsenet, således at man efter en periode kan vurdere, om den foreslåede ordning fungerer tilfredsstillende.

Jeg er enig i, at det også inden for socialvæsenet bør være muligt at få en tredjeinstansbevilling til indbringelse af sager for ankestyrelsen, men det underer mig nok lidt, at denne bevilling skal gives af ankestyrelsen selv. Det vil for det første belaste ankestyrelsen at skulle gennemgå sagerne med henblik på en eventuel bevilling, og forslaget skulle jo gerne betyde en forenkling. For det andet kan det nok synes betænkeligt, at samme myndighed både tager stilling til klageadgang og derefter træffer realitetsafgørelse. Hvorfor ikke lade socialministeriet behandle spørgsmålet om tredjeinstansbevilling, ligesom ju-

stitsministeriet og ikke højesteret gør inden for retsplejen?

Ministerens fremsætter også forslag om at ændre nævnenes sammensætning og begrunder i første række dette med ønsket om større ensartethed i afgørelserne. Nu ved jeg ikke, hvorfor det forhold, at statsamtmanden altid skal være nævnsformand, skulle bringe større ensartethed frem i afgørelserne. I dag er der fem amtsankenævne, der har nuværende eller tidligere amtmænd som formænd, men så vidt jeg ved, synes ikke noget at tyde på, at disses afgørelser er mere ensartede end de øvrige ni nævns. Jeg vil derfor gerne spørge ministeren, hvorledes hun vil opnå ensartede afgørelser, hvis dette er så vigtigt. Vi det ske ved, at de centralt fastsatte regler gøres endnu mere detaljerede, eller har ministeren eventuelt tænkt sig, at hun skulle have instruktionsbeføjelser over for nævnene? Det er jo noget, der ville mindske det folkevalgte elements indflydelse ganske betydeligt.

Jeg vil også gerne spørge ministeren, hvorfor kun medlemmernes, men ikke formændenes funktionstid forlænges til udgangen af marts 1982, idet jeg egentlig ikke kan finde nogen speciel begrundelse for at lade amtmændene tiltræde allerede den 1. juli 1981.

Vi kan i øvrigt gå ind for forslagene og de intentioner, der ligger bag, idet man så også kan håbe, at denne forenkling kunne medføre en personalereduktion.

Pilgaard Andersen (FP):

I forbindelse med de foreliggende lovforslag vil jeg til indledning sige, at vi ikke har ændret vores holdning til amterne og statsamterne. Dem ønsker vi at afskaffe, fordi vi mener, der er tale om en totalt overflødig administration. Vi kunne lige så godt nøjes med det mere nære demokrati i kommunerne eller kontakten direkte til staten.

I de foreliggende lovforslag er der imidlertid en række bestemmelser, som vi er meget, meget positivt indstillet over for – ud fra den betragtning, at de vil medføre en forenkling af hele ankesystemet.

Jeg har selv været opmærksom på i de seneste år, at ankesagerne har hobet sig op. Der har nok været en vis tendens til, hvis der er kommet en afgørelse fra socialudvalget, som man har følt at klienterne har været imod, at man fra socialforvaltningerne har

[Pilgaard Andersen]

opfordret klienterne til at anke sagerne, uanset om der har været 500 andre, tilsvarende sager, som er afgjort på nøjagtig samme måde. Man har nok ikke forsøgt på at afvise de sager og fortælle klienterne, at der ligger nogle afgørelser, som gør det meningsløst at anke sådan nogle sager.

Der er foreslået en række forenklinger, bl.a. ved, at man piller nogle sager ud, som ikke kan ankes videre til amtsankenævnet. Jeg tænker i denne forbindelse specielt på dagplejen og forskellige tillæg. Jeg finder – ligesom der står i bemærkningerne – at det faktisk er socialudvalget ude i de forskellige kommuner, der har det største kendskab til de ting. Det er jeg fuldstændig enig med ministeren i.

I relation til amtsankenævnet er jeg tilfreds med, at man har mulighed for at gå videre med en sag og få afgjort, om den indeholder sådanne principielle spørgsmål, at den alligevel kan ankes. Jeg er enig i, at denne mulighed bør være til stede. Jeg er i den forbindelse godt tilfreds med, at man har fastsat en tidsfrist på 14 dage, inden for hvilke de sager skal være afgjort. Jeg finder det særdeles rimeligt, at man har prøvet på at begrænse sagsbehandlingstiden, når det drejer sig om at afgøre, om en sag er så principiel, at den kan ankes.

Ved lovforslag nr. L 122 – de to lovforslag hænger selvfølgelig nøje sammen – fjerner man tilsynsvirksomheden fra amterne og ændrer den til en vejledningsvirksomhed. Jeg mener nok, det er et spørgsmål, om den vejledningsvirksomhed skal ligge ude i amterne. For at opnå ligestilling og en ensartet afgørelse var det nok mest rimeligt, at den kom til at ligge i socialstyrelsen. Derved kunne man få en ensartet afgørelse ude omkring. Jeg er bange for, at den vejledning ofte kan komme til at virke forvirrende med forskellige amter og forskellige afgørelser, så jeg så meget gerne, at det blev lagt over til socialstyrelsen, og jeg er også interesseret i at høre socialministerens begrundelser for, at det skal ligge ude i amterne. Der kunne man have sparet noget administration og noget personale, hvilket kunne være med til at billiggøre det.

Af bemærkningerne til forslaget fremgår det, at man ikke regner med at kunne nedskære personalet nogen steder. Det er en af de ting, vi må kulegrave i socialudvalget.

Et andet punkt, som man vil ændre, er valg af medlemmer til amtsankenævnet. Før i tiden har man valgt to fra amtsrådet. Jeg har egentlig følt, det var en udmærket løsning, fordi medlemmerne derved fik en vis tilknytning til amtsrådet. Nu skal amtsrådet kunne vælge to uden for sine rækker. Jeg er lidt betænkelig ved, hvem der skal vælges. Er det administrationsfolk? Er det politikere, eller er det nogle, der skal have nogle fede ben?

Jeg har også bemærket, at dette valg skal foregå efter amtsrådsvalget. Det vil sige, at man kunne forestille sig den situation, at politikere, der blev stemt ud af amtsrådet, kunne få et ben i amtsankenævnet. Hvis det er det, der ligger bag forslaget, må jeg stærkt tage afstand fra det. Det mener jeg også vi skal have drøftet i udvalget.

Så er der spørgsmålet om, hvorvidt formanden for dette amtsankenævn skal være statsamtmanden eller der skal vælges en helt anden som før i tiden, altså om vi skal fortsætte med en social ankestyrelse. Vi har været imod statsamterne – vi mener, de kunne afskaffes – og vi er derfor betænkelige ved at anbefale, at amtmænd skal være formand for udvalget. Dog kunne man måske acceptere det ud fra den betragtning, at det ville give en mulighed for at udnytte denne institution lidt mere effektivt. Det er nogle af de økonomiske og andre overvejelser, vi må arbejde med i udvalget.

Vi kan tilslutte os forslaget om ophævelse af § 25. Dette nævn er udtjent, som der faktisk også står i bemærkningerne. Det blev skabt på daværende tidspunkt med det formål at vejlede ved ansættelser i socialforvaltningen.

Der er altså meget positivt i lovforslagene, og under udvalgsbehandlingen forventer vi at få nogle af de enkelte punkter afklaret. Jeg har derfor den opfattelse, at vi kan stemme for lovforslaget til sin tid, når vi har fået en række ting belyst.

Birthe Nielsen (SF):

Af de to lovforslag, vi har til behandling i dag, lovforslag nr. L 121 og L 122, fremgår det, at man nu vil prøve at forenkle ankesystemet, dvs. de sager, der i dag kan ankes til den sociale ankestyrelse, og man peger på, at man vil ændre disse regler på grund af ar-

[Birthe Nielsen]

bejdspresset og på grund af den lange ventetid.

Jeg kunne godt tænke mig at spørge socialministeren, hvorfor der er den lange ventetid. Ud fra de oplysninger, jeg har fået, hænger det meget sammen med, at kommunerne er meget længe om at sende svar tilbage til den sociale ankestyrelse, når en klient har klaget videre fra amsankenævnet. I København og på Frederiksberg er der kun én ankemulighed. Man kunne så spørge, om den sociale ankestyrelse egentlig er opbygget på den rigtige måde, eller om man skulle finde på den anden måde at gøre dette på.

Men det, jeg nok er mest bekymret for, er med hensyn til amsankenævnene, hvor man i forbindelse med dette lovforslag tager nogle bestemte ting ud, som gør, at borgernes retssikkerhed bliver svækket, det vil sige, at de ikke får de samme muligheder for at anke til amsankenævnet. Det drejer sig om f.eks. tildeling af personligt tillæg til pensionister, tildeling af ungdomsydelse, tildeling af dagpleje- og institutionspladser og afgørelser vedrørende tilbagebetaling af sociale ydelser og som det sidste tildeling af forskud på pensioner. Det finder jeg meget beklageligt, for det mener jeg svækker borgernes retssikkerhed. Det finder vi fra SFs side ikke er rimeligt, netop fordi bistandsloven, som den er opbygget, i vidt omfang hviler på kommunernes skøn, især nu, efter at der er ændret en del i bistandsloven. SF vil ikke være med til at svække borgernes retssikkerhed på dette område.

Socialministeren nævner i lovforslagene, at amsankenævnenes sammensætning skal være anderledes, end den er i dag, herunder, at man ikke behøver at være medlem af et amtsråd for at sidde i amsankenævnet. I den forbindelse vil jeg spørge ministeren, hvilken personkreds ministeren her tænker på, for det fremgår ikke af lovforslaget.

I lovforslag nr. L 122 peger man på statsamtmanden. Jeg ved, at der i forvejen sidder tidligere amtmænd som formænd for amsankenævnene. I den forbindelse vil jeg spørge, hvorfor det skal være statsamtmanden. Er det for at svække amsankenævnenes kompetence – her tænker jeg også på sekretariatsfunktionen, som i dag er under amsankenævnene – er det altså meningen, at man vil styrke statsamterne med denne ændring? Det

fremgår ikke af lovforslaget, og derfor vil jeg bede ministeren gøre rede for det.

Jeg vil gerne sige lidt mere om formålet med ankesystemet. I henhold til socialreformkommissionen var det af væsentlig betydning for, at man kunne have tillid til det sociale system, at ankesystemet blev opfattet som retsbeskyttende for borgerne, og det skulle være let og overskueligt at anvende. Det skulle være uafhængigt af repræsentanter for sagkundskaben, og der skulle foretages en hurtig ankesagsbehandling. Når nu det ikke fungerer, som det bør gøre, i den sociale ankestyrelse, kunne man spørge hvorfor, for jeg synes ikke, det fremgår af de rapporter, der er kommet, hvorfor det ikke fungerer. Jeg ved i hvert fald, at mange kommuner er for langsommelige, og det kunne eventuelt være årsagen.

Det alvorligste ved lovforslaget – og det vil jeg bore mere i under udvalgsarbejdet – er, at man nu tager nogle bestemte befolkningsgrupper ud, som ikke fremover får mulighed for at anke, og det bliver en ren kommunal-administrativ ordning, hvad kommunerne beslutter sig til. Det finder jeg er meget betænkeligt af hensyn til borgernes retssikkerhed, som jeg har sagt tidligere. Jeg ved, at socialministeren har nedsat en arbejdsgruppe, som netop skulle se på bistandslovens kontanthjælpscirkulære med henblik på at forenkle systemet, og jeg kan ikke forstå, hvorfor man så ikke venter med at komme med et lovforslag, indtil man har fundet nogle klare retningslinjer for bistandslovens administration, som gør det mere overskueligt for borgerne. Så kunne man se på, om man kunne have undværet noget af ankesystemet, hvis ikke bistandsloven hvilede så meget på et skøn, som den gør i dag. Ministeren siger i dette lovforslag, at ministeren vil følge udviklingen i de næste to år, men når der er nedsat en arbejdsgruppe, som i forvejen skal se på kontanthjælpscirkulæret, kan jeg egentlig ikke forstå, at man ikke venter og samordner disse ting, men kommer med forslaget nu, hvor man alligevel overvejer at ændre nogle andre ting i loven.

Aase Olesen (RV):

Da de to lovforslag behandles sammen, vil jeg tillade mig at begynde med det mest en-

[Aase Olesen]

kle, lovforslag nr. L 122 om ændringer i den sociale styrelseslov.

Det radikale venstre kan tilslutte sig, at amtet udgår som tilsynsmyndighed, og vi er også enige i, at det er rimeligt at anvende statsamtmanden som formand for amtsankenævnet. Men begrundelsen for dette forslag har vi noget svært ved at godtage, nemlig at det skulle være ønsket om ensartethed i afgørelserne. Så vidt jeg kan læse administrationsdepartementets turnusundersøgelse, er der ikke belæg for at sige, at man har haft særlig store omgørelsesprocenter dér, hvor der ikke har været amtmænd, men det kan være, at vi kan få en forklaring på det. I hvert fald er der ingen grund til at sparke til de siddende formænd, der ikke er amtmænd, men da jeg er enig i, at statsamterne bør bevares, og statsamtmandene desuden i halvdel af amterne beskæftiger sig med dette arbejde, synes jeg, det er rimeligt at indføre denne ændring.

Men i forbindelse med ensartetheden må jeg måske minde ministeren om, at selve ideen med at lave 14 amtsankenævne fra socialreformkommissionens side var, at der skulle tages lokale, geografiske hensyn. Så dette med ensartetheden er alligevel et argument, som har lidt svært ved at hænge sammen. Jeg synes altså, at man hellere skulle sige direkte, at nu, hvor vi ændrer denne lov, har vi klaret problemet med statsamterne – statsamternes fremtid er sikret – og derfor er det naturligt og rimeligt, at statsamtmandene alle vegne vælges til formænd for amtsankenævnene; så langt er vi enige.

Der er en lille bemærkning i ministerens tale om, at sekretariatsfunktionen har været drøftet, men der står desværre punktum derefter, og det fremgår ikke, hvad man har drøftet. Der står, at man har overvejet at flytte dem, men ikke noget som helst om fordele og ulemper derved. Jeg har selv tidligere været betænkelig ved den dobbeltstilling, som disse sekretariater kan siges at have fået ved den ændring, man foretog, da man oprettede amtsankenævnene, men det er jo ikke det samme som, at man uden videre kan sige, at så gør vi gjort gerning om igen. Jeg vil gerne i udvalget have lejlighed til at undersøge, hvilke fordele og ulemper der vil være ved en sådan flytning til statsamterne af sekretariaterne.

Så kommer vi til lovforslag nr. L 121 om ændring i klageadgangen. Socialreformkommissionens hensigt med det nuværende ankesystem var jo at skabe uafhængige instanser, som borgerne kunne have tillid til, og enkle og forståelige sagsbehandlinger. Alle og enhver kan konstatere, at det ikke er lykkedes, i hvert fald ikke fuldt ud. Socialministeren siger da også, at hensigten med loven er, at reglerne skal gøres klare og overskuelige, og at man skal nå frem til en hurtigere sagsbehandling.

Fra det radikale venstre kan vi melde klar tilslutning til denne principielle målsætning. Vi er også principielt tilhængere af en begrænsning af klageadgangen på visse områder for derved at reducere antallet af klageinstanser. Retssikkerheden for borgerne er ikke proportional med antallet af instanser; i så fald burde man have måske 5 eller 10. Men forslaget udgangspunkt er jo administrationsdepartementets betænkning. Hensigten med denne undersøgelse har været at finde ud af, om der var rimelige styringsmuligheder via det nuværende ankesystem, og man gør udtrykkelig opmærksom på, at det ikke er retssikkerheden, man har taget som udgangspunkt i denne undersøgelse.

Jeg vil i den forbindelse indskyde, at jeg synes, der er noget i bemærkningerne om, hvorledes de instanser, der er omtalt i denne betænkning, har modtaget den. Jeg ved, at den har været ude til vurdering, og man plejer at sige et eller andet om, hvordan organisationer og instanser har reageret på de synspunkter, der er lagt frem.

Men væsentligst af alt mangler vi jo en eller anden form for tilbagemelding fra dem, som alt dette her drejer sig om, nemlig borgerne, eller skal vi kalde det klagernes eget syn på ankesystemet, og det er her, det radikale venstres betænkelighed for alvor kommer ind. Vi mener, at tidspunktet for dette lovforslag er uheldigt, og vi mener, det er uheldigt af tre grunde. Først og fremmest fordi man netop ikke har denne undersøgelse af, hvordan klagerne selv ser på ankesystemet. Der er en stor undersøgelse i gang i socialforskningsinstituttet, og vi ved, at der kommer resultater fra denne undersøgelse, som omfatter 5 amter, og de skulle være klar i sommeren 1982.

Det er lidt vanskeligt for mig at forstå, hvorfor man ikke kunne afvente denne un-

[Aase Olesen]

dersøgelse, da det dog vil være den første af sin art, så vidt jeg har forstået, der siger noget om, hvorledes klagerne opfatter sig selv i systemet – hvordan de opfatter den behandling, deres sag har fået.

Den anden væsentlige grund til, at tidspunktet nok må siges at være noget uheldigt valgt, er situationen i socialforvaltningerne nu, hvor man netop er ved at indkøre en række nye love, og vi kan vel sige, at man nogle steder er ret så hudløse. Jeg tror, at dette her i hvert fald vil blive opfattet som et ønske om, at man nu vil begrænse klageadgangen netop på områder, som berøres af de nye lovændringer. Det er måske mere en politisk end en saglig bedømmelse, men jeg tror ikke, man skal overse den.

Det tredje, som også fru Birthe Nielsen har været inde på, er, at argumentet mod tidspunktet er ministerens ønske om, har jeg forstået, inden længe at ændre visse skønsregler til retsregler. Det vil jo i høj grad spille ind på disse områder, hvor vi diskuterer kontanthjælpen, og jeg kan ikke rigtig forstå, at vi nu uden at kende disse ting skal gribe afgørende ind på klageadgangsområdet.

For ikke at blive misforstået vil jeg gerne gentage, at vi ønsker at være med til at forbedre klagesystemet, og vi vil også meget gerne i udvalget være med til at undersøge, om det ikke er muligt at stramme systemet op allerede med de gældende regler. Vi vil gerne, som også den tidligere ordfører har nævnt, være med til at undersøge, om borgerne egentlig får tilstrækkelig information og tilstrækkelig begrundelse, ikke alene hos kommunerne, når de enten får afslag eller får tildelt en ydelse, men også, om ankeinstanserne giver tilstrækkelig begrundelse og fuld information om, hvad det er, der foregår. Hvis man blot får en meget kortfattet meddelelse om, at man ikke kan få den eller den ydelse, men at man i øvrigt kan klage, skal der jo ikke så megen fantasi til at forestille sig, at borgerne kan opfatte det sådan, at der er grund til at klage, og at de vil opnå noget med det, men vi ved jo godt, at det er de færreste, der egentlig har ret meget at hente i klagerne, fordi sagerne er oplagte i forvejen.

Endelig vil vi gerne have undersøgt under udvalgsarbejdet, om det ikke vil være muligt så at sige at vejlede amtsankesystemet tilbage til dets oprindelige mening med hensyn til

vurdering af skøn. Efter min mening har det ikke været hensigten, at amtsankenævn skulle omgøre skøn, men at de skulle vurdere legaliteten af skønnet og, hvis der foretages skøn, som ankenævnet ikke mener skulle være foretaget, så at påpege det over for kommunerne og over for borgerne og dermed også over for os lovgivere.

Endelig for det tredje mener jeg, at vi i socialudvalget må tage en ganske alvorlig undersøgelse og drøftelse af hele SM-systemet: disse meddelelser, som nu kommer i stakkevis ind til socialforvaltningerne, og som er ved at blive en slags underlovgivning, forstået på den måde, at man nu om dage afgør sociale sager – også klagesager – med henvisning til bestemte SM-numre i stedet for at tage udgangspunkt i loven, i det, som man herindefra har tænkt sig skulle være retsreglerne. Jeg tror, man kunne komme meget langt, også med det nuværende system i og for sig uden at ændre loven, hvis man prøvede at gå systemet efter ud fra de retningslinjer, jeg har nævnt her.

Vi går altså positivt ind i udvalgsarbejdet. Vi er enige med ministeren og mange af de tidligere ordførere i, at der er et stort behov for at stramme reglerne op.

Birgith Mogensen (CD):

Umiddelbart har disse to lovændringsforslag et positivt og rationelt sigte. CD har dog visse småbetænkeligheder, som dog ikke tilnærmelsesvis overskygger forslagernes store fordele, hvoraf kan nævnes en hurtigere ekspeditionstid samt en større ensartethed i nævnenes afgørelse. Vi er positivt indstillet, bl. a. fordi eventuelt ikke-tilsigtede virkninger kan revideres to år efter lovens stadfæstelse.

Anne Grete Holmsgård (VS):

Spørgsmålet om ankeadgang og eventuelt forenkling af ankesystemet for brugerne af det sociale system må selvsagt tage sit udgangspunkt i, at brugerne sikres den størst mulige retssikkerhed.

Det er ikke mindst tilfældet, når man tager i betragtning, at den sociale lovgivning hovedsagelig bygger på et skønsprincip og i øvrigt er meget vanskeligt gennemskuelig for brugerne, og at den på mange områder er upræcis og dobbelttydig.

[Anne Grete Holmsgård]

Oven i dette kommer, at man lige har gennemført en lang række ændringer i bistandsloven. Det skete samtidig med, at første fase af socialindkomsten blev gennemført og skulle gælde fra 1. januar i år. Man sidder nu rundt omkring i kommunerne med en række nye love om ændringer af bistandsloven, som man faktisk ikke rigtig ved hvordan man skal administrere, og man kan allerede se, at forskellige kommuner administrerer dem forskelligt.

Det er kendetegnende for de ændringer, socialministeren foreslår, at de til dels i hvert tilfælde tager udgangspunkt i den redegørelse, finansministeriets administrationsdepartement afgav i november 1980. Denne rapport har i modsætning til, hvad vi finder væsentligt, ikke først og fremmest taget sit udgangspunkt i klienternes eller brugernes retssikkerhed, men har først og fremmest vurderet, i hvilket omfang ankeafgørelserne bliver regeldannende. Rapporten konkluderer, at det er tvivlsomt, om der er brug for to ankesystemer, og siger desuden, at der er grund til at overveje, om det er hensigtsmæssigt, at de offentliggjorte ankeafgørelser spiller så stor en rolle i de centrale myndigheders vejledningsvirksomhed.

Det fik mig umiddelbart til at tænke på, da jeg læste det, at Thorkild Simonsen på de sociale udvalgs årsmøde i Ålborg i 1980 bl.a. sagde, at det var vanskeligt for kommunerne at føre en mere stram udgiftspolitik igennem og rette sig efter de stramme regler, som staten sætter for kommunernes udgifter, fordi en række kommuners enkeltbeslutninger bliver omstødt i ankenævnene, dvs. bliver omstødt på en sådan måde, at de giver brugerne, klagerne, ret, hvorimod det bliver vanskeligere for kommunerne at køre en stram udgiftspolitik igennem og lave en mere restriktiv fortolkning af loven. Jeg kunne kun opfatte det på den måde, at det var en klods om benet for kommunerne, når de ville føre en mere restriktiv lovgivning igennem, og det synes jeg er meget uhyggeligt.

Jeg finder bemærkningerne i forslaget om, at de sager, der allerede i dag ikke kan indbringes for nogen ankeinstans, ikke kan siges at være afgørende for den enkelte persons samlede sociale situation, meget flot. I dag er det sådan, at hjemmehjælpen ikke kan ankes, men man kan jo ikke ligefrem sige, at hjemmehjælpen ikke har betydning for den enkel-

te persons samlede sociale situation. Faktisk kan tildelingen eller ikke-tildelingen eller det omfang, hjemmehjælpen bliver tildelt i, have meget stor betydning for den enkeltes situation.

Jeg finder det også meget betænkeligt og er imod det, at man nu begynder at inddrage flere områder under den regel, der hedder, at der ikke kan ankes. Det drejer sig bl.a. om personlige tillæg til pensionister, og det drejer sig om ungdomsydelserne. Jeg synes, man skal tænke på, at der i begge tilfælde er tale om grupper, som på mange måder er socialt dårligt stillede i forvejen, som har meget små indkomster. Det gælder både de pensionister, der har mulighed for at få personlige tillæg, og de mennesker, der overhovedet har mulighed for at få ungdomsydelse til deres børn i 15-16 års alderen.

I forslaget står der desuden, at spørgsmålet om, hvorvidt en sag skal kunne gå videre fra amsankenævnet til den sociale ankestyrelse, skal afgøres af to ankechefer, der tager stilling til, om man kan sige, at sagen har principiel karakter. Men det er nu engang meget vanskeligt at afgøre, om en sag har principiel karakter eller den ikke har det. Det er absolut ikke let at finde nogen grænse for, hvornår man kan sige det ene og det andet.

Hvad angår spørgsmålet om de lange ventetider ved besvarelsen af ankesager, er det jo én løsning, der bliver lagt frem her, men det er absolut ikke den eneste, og jeg mener, det er en meget dårlig løsning. Man kunne også vælge enten at sørge for, at der blev ansat flere sagsbehandlere i ankesystemet, eller at gøre det, som ville være det allerbedste, nemlig sørge for, at sociallovgivningen var bygget op på retsprincipper og ikke i den udstrækning, som den er det i dag, på skønsprincipper.

Der er jo en god grund til, at der kommer mange klager – forholdsvis mange klager, vil jeg endda sige, for tallet er i virkeligheden ikke særlig overvældende, når man tænker på, hvor mange mennesker der er i kontakt med det sociale system på den ene eller den anden måde.

Folk klager selvfølgelig, fordi de føler, at de er uretfærdigt behandlet, og/eller føler, at de simpelt hen ikke kan gennemskue lovgivningen, og det er der ikke noget at sige til: det er uhyre vanskeligt at gennemskue den

[Anne Grete Holmsgård]

socialt lovgivning, fordi der simpelt hen ikke er nogen regler om, hvad man faktisk har ret til, men der skal skønnes i langt de fleste situationer. Desuden er skønnet meget forskelligt fra kommune til kommune.

Jeg synes desuden, det er lidt underligt, at man inden for det sociale system nu styrer mod, at der kun skal være én ankeinstans, men at man f.eks. inden for sådan noget som miljøsystemet stadig væk fastholder to ankeinstanser. Dette sidste synes jeg er udmærket, men jeg kan ikke se, hvorfor man ikke også skal have det inden for det sociale system.

Hvad angår forslaget om en omlægning af nævnenes sammensætning, er der for det første spørgsmålet om, at statsamtmandene nu skal være formænd i de enkelte amsankenævne. Jeg kan godt se, at det er en smart måde at få noget indhold på i den stilling, der hedder statsamtmand, for der er jo ikke ret meget indhold i den stilling i forvejen. Jeg synes, det ville være mere rimeligt, at man nedlagde statsamtmandsstillingen, end at man nu forsøger at oplive den ved hjælp af dette her.

Jeg vil også spørge, hvad det er, som de formænd, der sidder i øjeblikket, ikke kan, men som statsamtmandene kan. Så vidt jeg kan se, er det eneste, de kan, det, de kan i kraft af, at de er statens direkte tilstedeværelse som formænd i amsankenævnene, og jeg synes, det er meget betænkeligt, at lige netop den funktion skal styrkes, når der er tale om en ankeinstans, hvor man bl.a. klager over forvaltningen af lovgivningen.

Forslaget om, at de udpegede medlemmer til ankenævnene ikke længere skal være medlemmer af amsrådernes social- og sundhedsforvaltning eller kommunalbestyrelserne i amtskommunerne, mener jeg der kan ligge noget positivt i. Der har tidligere været fremlagt en kritik af, hvem det er, der sidder i amsankenævnene. Der kan godt rettes en kritik mod, at det i mange tilfælde vil være den samme person, der i første led, når sagen skal afgøres, har én kasket på og i det andet led, når der bliver klaget over sagerne, har en anden kasket på. Men jeg vil ligesom en række af de andre talere heroppefra spørge, hvem det så er, der skal sidde i amsankenævnene.

Inge Krogh (KrF):

Lovforslag nr. L 121 er meget omfattende og kan være noget vanskeligt at overskue konsekvenserne af. Der er tilstræbt en forenkling: der kan nu kun ankes én gang. Det begrundes med, at der er mange anker, og at ventetiden ved den sociale ankestyrelse er helt utilfredsstillende lang. Det er nu sådan, at de sager, der er behandlet ved amsankenævnene, ikke kan behandles af ankestyrelsen. Dog kan sager af principiel betydning behandles, men ankestyrelsen skal selv bestemme, om en sag er principiel, og det kan måske være noget uheldigt.

Det er samtidig bestemt, at der er flere afgørelser end tidligere, der kan træffes af de kommunale myndigheder, og der er ikke muligheder for at anke dem. Det har tidligere kun drejet sig om hjemmehjælp, men nu kommer der en hel del til, bl. a. tildeling af pladser i daginstitutioner og dagpleje for børn og bedømmelsen af evnen til at tilbagebetale sociale ydelser.

Det er meget vanskeligt at bedømme, hvordan det vil virke, og hvordan befolkningen vil tage imod dette, at de ikke kan anke. Det kan i hvert fald nogle steder registreres, at der en vis modvilje imod socialforvaltningen i byerne.

Vi kan tilslutte os; netop på grund af, at det er vanskeligt at bedømme, hvordan det vil virke, kan vi med sympati se, at det er lovet, at sagen vil blive fulgt meget nøje de næste to år, hvis loven bliver vedtaget.

Vi kan tilslutte os, at statsamtmanden bliver formand for amsankenævnet, og vi kan tilslutte os lovforslag nr. L 122, hvorefter amsrådene og kommunalrådene stilles frit med hensyn til at udpege medlemmer til amsankenævne og revaliderings- og pensionsnævne.

Lis Starcke (DR):

Allerede det, at regeringen med disse lovforslag søger at undgå dobbeltadministration og at finde frem til en forenkling, bevirker, at retsforbundet ser med sympati på lovforslagene og gerne i udvalget vil drøfte detaljer.

Borgernes retssikkerhed er meget væsentlig for os, og dér er det vel nok ikke så betænkeligt, at man vil gå over til én ankeinstans, men vi vil altså gerne se på det i udvalget. Der er jo også det forhold, at enkelte steder

[Lis Starcke]

vil der ikke længere være anledning til at komme med anke, og det vil vi også gerne se nærmere på.

Vi vil gerne vide, ligesom flere andre ordførere har sagt det, hvordan man får større ensartethed i nævnenes bedømmelser ved at have statsamtmandene som formænd. Vi mener, at det snarere er den omstændighed, at der foreligger klarere og lettere forståelige regler for nævnene, som skulle give denne ensartethed.

Vi mener, det er rimeligt, at man efter forslaget ikke længere stiller det krav, at nævnenes medlemmer udpeges blandt medlemmerne af henholdsvis amtsrådenes social- og sundhedsudvalg og kommunalbestyrelserne.

Vi synes også, ligesom flere andre har nævnt det, at bistandsloven måske også burde strammes lidt op. Det har absolut sine fordele, at man skal behandle efter skøn, men alligevel føler vi, at loven fortolkes på forskellig måde de forskellige steder, og jeg mener, at man dér godt kunne sørge for bl. a. bedre information til klienterne og måske også til de sagsbehandlere, der findes i socialforvaltningen. Derved tror jeg at man måske havde mindre grund til at komme med anker og derved også fik en forenkling.

Socialministeren (Ritt Bjerregaard):

Jeg vil gerne indlede med at takke for en meget positiv modtagelse af disse lovforslag. Jeg forstår godt, at der har været ønske om at få drøftet en lang række af de detaljer, der er i lovforslagene, og det ser jeg frem til at vi kan gøre i socialudvalget.

Jeg har været glad for den tilslutning, der har været til forenklingen af reglerne og til den hurtigere og mere effektive sagsbehandling, samtidig med at alle også har understreget, at man selvfølgelig ikke kan give køb på retssikkerheden.

Jeg skal kun knytte et par enkelte bemærkninger her ved førstebehandlingen til de ting, der har været fremme.

Jeg vil tro, at hr. Henrik Toft selv har nået at blive opmærksom på, at de andre ordførere havde set redegørelsen fra administrationsdepartementet, som også er omdelt i folketinget i december måned. I øvrigt forstår jeg, at vi er enige om en forenkling, og så kan vi jo mere nøje vende tilbage til lovforslagene.

Det gælder også fru Agnete Laustsens bemærkninger, som jeg heller ikke føler det er nødvendigt at tage op på nuværende tidspunkt.

Jeg forstår fru Birthe Nielsen sådan, at hun synes, det er svært at forstå, at vi laver denne ændring nu, når vi samtidig har sat et arbejde i gang omkring en ændring af konthjælpsafnittet og konthjælpscirkulæret i forbindelse med bistandsloven; og fru Aase Olesen var inde på det samme. Så vidt jeg kan se, ændrer det ikke noget ved, at vi må have en klargøring af ankesystemet. Hvad enten vi får lavet bistandslovens bestemmelser klarere eller ej, er det nødvendigt for os med den udvikling, der har været inden for ankesystemet, at forsøge ad den vej også at nå frem til en forenkling, og skulle det så lykkes os i fællesskab både ved at ændre i bistandsloven og ved at ændre her i ankebestemmelserne at nå til i det hele taget at få en forenkling både i den forståelse, borgerne skal have af lovgivningen, og af de muligheder, de har for at anke, synes jeg kun, det kan være godt, og det forstår jeg også at flere ordførere har været inde på.

Jeg forstår ikke rigtig, at fru Aase Olesen synes, vi skal vente på socialforskningsinstituttets undersøgelse. Fru Aase Olesen var selv inde på, at den tidligst var færdig i sommeren 1982, og det vil sige, at vi skulle vente meget længe på at få lavet denne forenkling. Det vil også sige, at vores muligheder for at give borgerne en hurtigere sagsbehandling ville være formindsket i denne periode.

Man kan selvfølgelig, som fru Anne Grete Holmsgård foreslår det, klare det ved at ansætte flere mennesker i ankestyrelsen. Jeg har ikke ment, at det var nogen fremkommelig måde, selv om det da er klart, at man kan have det synspunkt, at man løser alle problemer ved at ansætte mere personale til at prøve at tage sig af dem.

Jeg synes også, det er rigtigt, hvad fru Lis Starcke var inde på til sidst, at vi bør interessere os for den information, vi giver borgerne, både om den lovgivning, vi vedtager, og om ankesystemet, også i forbindelse med de afgørelser, der træffes.

Jeg ser frem til på baggrund af de bemærkninger, der er faldet her i dag, at vi får et grundigt og positivt udvalgsarbejde.

Aase Olesen (RV):

[Aase Olesen]

Når jeg nævnte, at socialforskningsinstituttet var i gang med en meget vigtig undersøgelse, og at der var god grund til at tage den med i betragtning, når man skulle lave loven om, betød det ikke, at jeg samtidig mener, at vi ikke skal gøre noget som helst ved ankesystemet. Jeg vil gerne henvise til slutningen af min tale, hvor jeg fremhævede, at jeg mener, at vi måske endda helt uden lovændringer på dette område, men muligvis med andre lovændringer, kan stramme systemet op på forskellig vis, således at vi opnår den samme eller måske endda en endnu bedre effekt end den, man med lovforslaget håber på. Lovforslaget opererer jo med en forestilling om – i bemærkningerne i hvert fald – at man skulle kunne komme helt ned på, var det 200 sager af de sager om kontanthjælp, som i dag, tror jeg, udgør 2.000? Altså en meget drastisk nedskæring. Jeg ved ikke, om det i sig selv er et mål. Det afgørende må vel være, hvordan borgerne oplever det. Den enormt lange behandlingstid betyder jo i virkeligheden, at folk ingen retssikkerhed har. En hel del af de problemer, mennesker står med, er simpelt hen forældede, kan man sige, og må løses ad anden vej, inden der er gået disse 1–2 år; så lang tid kan man risikere at sager varer. Jeg vil altså gerne understrege, at jeg ønsker ikke at forsinke en forbedring af ankesystemet, tværtimod. Jeg vil gerne have, at vi i socialudvalget kan drøfte, hvordan der hurtigst og bedst kan ske en forbedring.

Birthe Nielsen (SF):

Jeg er ikke enig med socialministeren, når hun siger, at det ene ikke udelukker det andet. Jeg er enig i, at man kan gøre ankesystemet bedre, men man overvejer jo alligevel ændringer i kontanthjælpen i bistandsloven. Alle disse mange cirkulærer, der nu ligger til grund for den nye socialindkomst, fase I, som blev vedtaget i folketinget sidste år i juni, har skabt stor forvirring i mange kommuner, og der er meget mere bureaukrati, end der nogen sinde har været før omkring folks økonomiske situation. Man skal skrive under på, jeg ved ikke hvor mange skemaer, og ingen kan finde ud af det. Og at man så kommer her med et lovforslag, hvorved man også ændrer i ankesystemet, betyder, at det bliver endnu mere forvirrende for borgerne. Jeg er helt enig både med fru Aase Olesen og

med fru Anne Grete Holmsgård. Jeg tror, det var fru Aase Olesen, der sagde noget om, at socialforskningsinstituttet skal i gang med en undersøgelse. Jeg synes nok, det også er vigtigt, hvordan borgerne oplever retssystemet.

Nu har der været nedsat en arbejdsgruppe, som har kulegravet lidt omkring arbejdspresset henholdsvis det ene og det andet sted. Det, der er det væsentlige for os i socialistisk folkeparti, er da også: hvordan oplever brugerne af det sociale system ankeinstansen, som den er i dag? Kunne man ikke forestille sig, at man i stedet for bare at indskrænke i den sociale ankestyrelse fandt ud af, hvorfor det har fungeret så trægt og så dårligt? Jeg mener ikke, det behøver at være noget med sagsbehandlingen i selve den sociale ankestyrelse; det kan lige så godt ligge i det arbejdspresset, der har været i kommunerne. Og så er det spørgsmålet, hvordan vi gør det bedre. Det synes jeg nok man kunne overveje, inden man begynder på nuværende tidspunkt at komme med et nyt forslag, som man kunne have ventet med et års tid, da der alligevel åbenbart sker ændringer. Så kunne man også få den undersøgelse, som socialforskningsinstituttet kommer med, til at ligge til grund for at gøre ankesystemet bedre, end det er i dag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til socialudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om social bistand. (Tvangsfjernelse).

[Af Pilgaard Andersen (FP) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 113. Fremsat 14/1 81).